

Obsah

Úvod.....	10
1 Definícia epidemiológie, metódy a postupy v epidemiológii, indikátory výskytu choroby a epidemický proces	13
1.1 Význam a definícia epidemiológie	13
1.2 Vybrané metódy a postupy v epidemiológii	14
1.2.1 Zber údajov	14
1.2.2 Deskripcia.....	15
1.2.3 Analytická epidemiológia.....	16
1.2.4 Experimentálna epidemiológia	16
1.2.5 Epidemiologická surveillance	17
1.2.6 Štatistické metódy v epidemiológii.....	18
1.3 Epidemiologické testy	18
1.4 Základné indikátory výskytu ochorenia.....	19
1.5 Prevencia a opatrenia v epidemiológii.....	20
1.6 Epidemický proces a jeho základná charakteristika.....	21
2 Epidemiológia neinfekčných ochorení	23
2.1 Epidemiológia kardiovaskulárnych ochorení.....	23
2.1.1 Rizikové faktory kardiovaskulárnych ochorení.....	24
2.1.2 Vybrané kardiovaskulárne a súvisiace ochorenia.....	24
2.2 Epidemiológia onkologických ochorení	26
2.2.1 Rizikové faktory onkologických ochorení.....	27
2.2.2 Význam prevencie a skriningové metódy v onkológii.....	27
2.3 Fajčenie ako významný rizikový faktor neinfekčných ochorení.....	29
2.3.1 Fajčenie a neinfekčné ochorenia.....	29
2.3.2 Fajčenie – možnosti prevencie a stratégie kontroly	30
2.4 Alkohol ako významný rizikový faktor neinfekčných ochorení.....	32
2.4.1 Metabolizmus alkoholu a jeho účinky.....	32
2.4.2 Alkoholová závislosť a jej liečba	33
3. Epidemiológia infekčných ochorení.....	35
3.1 Pôvodcovia nákaz	35
3.2 Zdroje pôvodcov nákaz.....	40
3.2.1 Človek ako zdroj pôvodcov nákaz	40
3.2.2 Zviera ako zdroj pôvodcov nákaz.....	42
3.2.3 Prostredie ako zdroj pôvodcov nákaz.....	43
3.3 Prenos a cesty šírenia pôvodcov nákaz.....	43

3.3.1 Priamy prenos	44
3.3.2 Nepriamy prenos.....	46
3.4 Vnímový jedinec	52
3.4.1 Imunita a jej význam v boji proti ochoreniam	53
3.4.1.1 Vrodená – nešpecifická imunita.....	54
3.4.1.2 Získaná – špecifická imunita	57
3.5 Dynamika šírenia nákazy v populácii.....	59
3.6 Formy výskytu nákaz.....	60
3.7 Epidemiologické opatrenia.....	60
3.8 Manažment rizika v epidemiologicky významných situáciách v potravinárskom sektore	62
4 Alimentárne ochorenia	67
4.1 Tráviaci systém.....	67
4.1.1 Ústna dutina.....	69
4.1.2 Hltan.....	70
4.1.3 Pažerák.....	70
4.1.4 Žalúdok.....	70
4.1.5 Tenké črevo	71
4.1.6 Podžalúdková žľaza	72
4.1.7 Pečeň	73
4.1.8 Hrubé črevo a konečník	73
4.2 Charakteristika alimentárnych ochorení	74
4.2.1 Vznik alimentárnych ochorení.....	74
4.2.1.1 Rozdelenie alimentárnych ochorení podľa spôsobu prenosu	76
4.2.2 Príčiny výskytu alimentárnych ochorení.....	82
4.2.3 Príznaky alimentárnych ochorení.....	83
4.2.4 Diagnostika alimentárnych ochorení.....	83
4.2.4.1 Anamnéza	84
4.2.4.2 Klinický obraz/príznaky.....	84
4.2.4.3 Odber biologického materiálu a jeho laboratórne vyšetrenie.....	84
4.2.4.4 Ostatné diagnostické metódy	88
4.2.5 Liečba alimentárnych ochorení	90
4.2.6 Epidemiologické opatrenia pri alimentárnych ochoreniach.....	92
4.2.6.1 Prevencia vzniku alimentárnych ochorení.....	92
4.2.6.2 Represia pri vzniku alimentárnych ochorení	94
4.3 Epidemiologický dohľad a kontrola prenosných ochorení.....	95
4.3.1 Oznamovanie prenosných ochorení v rámci Európskej únie.....	95

4.3.1.1	Definícia prenosných ochorení na základe stanovených kritérií.....	95
4.3.1.2	Klasifikácia prenosných ochorení na základe stanovených kritérií	97
4.3.2	Definícia a klasifikácia vybraných alimentárnych ochorení.....	98
4.3.2.1	Salmonelóza (<i>Salmonella</i> spp. okrem <i>S. Typhi</i> a <i>S. Paratyphi</i>)	98
4.3.2.2	Hepatitída A (<i>Hepatitis A virus</i>)	98
4.3.2.3	Botulizmus (<i>Clostridium botulinum</i>)	99
4.3.2.4	Trichinelóza (<i>Trichinella</i> spp.).....	99
4.3.3	Hlásenie prenosných ochorení na Slovensku	100
5	Infekčné a parazitárne choroby podľa medzinárodnej klasifikácie chorôb	103
6	Alimentárne ochorenia bakteriálneho pôvodu	104
6.1	Cholera	104
6.2	Brušný týfus a paratýfus.....	107
6.3	Salmonelóza.....	110
6.4	Šigelóza (baktériová červienka, dyzentéria)	116
6.5	Alimentárne ochorenia zapríčinené druhom <i>Escherichia coli</i>	120
6.6	Kampylobakteriáza	123
6.7	Yersinióza.....	126
6.8	Ochorenia zapríčinené druhom <i>Clostridium difficile</i>	128
6.9	Alimentárne ochorenia zapríčinené rodom <i>Citrobacter</i>	130
6.10	Alimentárne ochorenia zapríčinené rodom <i>Aeromonas</i>	131
6.11	Alimentárne ochorenia zapríčinené rodom <i>Pseudomonas</i>	133
6.12	Alimentárne ochorenia zapríčinené rodom <i>Proteus</i>	135
6.13	Listerióza.....	137
6.14	Tularémia	141
6.15	Antrax	144
6.16	Brucelóza.....	146
6.17	Leptospiróza.....	149
6.18	Otravy z potravín bakteriálneho pôvodu	152
6.18.1	Stafylokoková enterotoxikóza	152
6.18.2	Botulizmus	154
6.18.3	Potravinová otrava zapríčinená <i>Clostridium perfringens</i>	158
6.18.4	Potravinová otrava zapríčinená <i>Vibrio parahaemolyticus</i>	160
6.18.5	Potravinová otrava zapríčinená <i>Bacillus cereus</i>	162
6.19	Q-horúčka.....	164
7	Alimentárne ochorenia parazitárneho pôvodu	168
7.1	Parazitizmus	168
7.2	Potraviny ako faktor prenosu parazitóz.....	169

7.3	Protozoárne črevné choroby prenášané potravinami	171
7.3.1	Amebóza	172
7.3.2	Iné protozoárne črevné ochorenia	175
7.3.2.1	Balantidióza	175
7.3.2.2	Giardióza	178
7.3.2.3	Kryptosporidióza	181
7.3.2.4	Izosporiόza	183
7.3.2.5	Sarkocystόza a sarkosporidiόza	185
7.3.3	Toxoplazmόza	187
7.4	Helmintόzy prenášané potravinami	192
7.4.1	Echinokokόza	193
7.4.2	Teniόza a cysticerkόza	197
7.4.3	Trichinelόza	203
7.4.4	Askariόza	207
7.4.5	Enterobiόza	210
7.4.6	Trichuriόza	213
7.4.7	Toxokarόza	216
8	Alimentárne ochorenia vírusového pôvodu	220
8.1	Všeobecná charakteristika vírusov	220
8.2	Vírusové hepatitídy	224
8.2.1	Všeobecná charakteristika vírusových hepatitíd	224
8.2.2	Vírusová hepatitída A	227
8.3	Kliešťová encefalitída	231
8.4	Črevné vírusové infekcie	235
9	Prionόzy – bovinná spongiformná encefalopatia (BSE)	241
10	Potravinové alergie a intolerancie	244
10.1	Klasifikácia nežiaducich reakcií na potraviny	244
10.2	Potravinové alergie	245
10.2.1	Imunologické mechanizmy potravinových alergií	245
10.2.2	Potravinová alergia a jej výskyt	247
10.2.3	Potravinové alergény – charakteristika a rozdelenie	247
10.2.4	Skrížené alergie	248
10.2.5	Klinické prejavy alergie	248
10.2.6	Faktory zvyšujúce závažnosť potravinových alergií	250
10.2.7	Zdroje alergénov z potravín živočíšneho pôvodu	251
10.2.7.1	Alergény kravského mlieka a mliečnych výrobkov	251
10.2.7.2	Alergia na vajcia	252

10.2.7.3	Alergia na ryby	252
10.2.7.4	Alergia na kôrovce a mäkkýše.....	252
10.2.8	Zdroje alergénov z potravín rastlinného pôvodu	252
10.2.8.1	Alergia na orechy a semená	252
10.2.8.2	Alergia na arašidy	253
10.2.8.3	Alergia na zeleninu a ovocie	254
10.2.8.4	Alergia na horčicu.....	254
10.2.8.5	Alergia na obilniny	254
10.2.9	Diagnostika a liečba potravinových alergií	255
10.2.9.1	Diagnostika potravinových alergií.....	255
10.2.9.2	Liečba potravinových alergií.....	255
10.3	Celiakia – gluténová enteropatia	256
10.3.1	Klinický obraz a diagnostika celiakie	257
10.3.2	Liečba celiakie	259
10.4	Intolerancie potravín neimunologického pôvodu	259
10.4.1	Laktózová intolerancia	261
10.4.1.1	Metódy diagnostiky intolerancie laktózy.....	262
10.4.1.2	Zdravotné komplikácie pri intolerancii laktózy	261
10.4.1.3	Liečba intolerancie laktózy	263
10.5	Intolerancia potravín psychogénneho pôvodu.....	263
11	Ochorenia spôsobené produktami mikroskopických húb – mykotoxikózy.....	265
11.1	Hubovité organizmy a ich vplyv na zdravie človeka	265
11.2	Producenty mykotoxínov	267
11.3	Rozdelenie mykotoxínov.....	269
11.4	Charakteristika vybraných mykotoxínov	271
11.5	Ochorenia človeka vyvolané mykotoxínmi	274
11.5.1	Isté	274
11.5.2	Multifaktoriálne	275
11.5.3	Neisté.....	277
11.6	Ďalšie spôsoby vstupu mykotoxínov do ľudského organizmu.....	278
12	Prirodzené toxické zložky potravín rastlinného pôvodu a ochorenia, ktoré spôsobujú	280
12.1	Rastlinné strumigény – goitrogény	281
12.2	Stimulanty a psychoaktívne látky	282
12.3	Steroidné glykozidy	283
12.4	Steroidné glykoalkaloidy.....	283
12.5	Karcinogénne a mutagénne látky	283
12.6	Toxické mastné kyseliny	285

12.7 Iné prírodné toxikanty	285
12.8 Dusičnany a dusitany	285
12.9 Toxické prvky	286
13 Intoxikácia rybami a inými vodnými živočíchmi.....	288
13.1 Ryby ako zdroj nutričných látok a zároveň nebezpečných biotoxínov	288
13.2 Klasifikácia alimentárnych toxických rýb a ich špecifikácia.....	289
13.2.1 Ichthyosarkotoxické ryby	290
13.2.2 Ostatné ichthyotoxické ryby	294
14 Ochorenia vyvolané biogénnymi amínmi.....	296
14.1 Heterocyklické amíny	296
14.2 Biogénne amíny	296
14.2.1 Výskyt biogénnych amínov v potravinách.....	297
14.2.2 Mikroorganizmy produkujúce biogénne amíny	298
14.2.3 Faktory ovplyvňujúce aktivitu dekarboxylázy aminokyselín	298
14.2.4 Hygienický a toxikologický význam biogénnych amínov	299
14.2.5 Toxikologické dávky biogénnych amínov.....	300
15 Otravy a ochorenia spôsobené hubami	301
15.1 Etiopatogenetická klasifikácia otráv hubami.....	303
15.2 Pravé otravy hubami (primárne)	304
15.2.1 Primárne pravé otravy hubami vyvolané termostabilnými toxínmi	304
15.2.2 Primárne pravé otravy hubami vyvolané termolabilnými toxínmi (z nedodržania tepelnej úpravy).....	315
15.3 Pravé otravy hubami (sekundárne)	316
15.4 Nepravé otravy hubami	317
15.4.1 Primárne nepravé otravy hubami.....	317
15.4.2 Sekundárne nepravé otravy hubami	317
15.5 Zdanlivé otravy hubami	318
15.6 Prevencia otráv hubami	318
15.6.1 Primárna prevencia otráv hubami.....	318
15.6.2 Sekundárna prevencia otráv hubami	319
15.6.3 Terciárna prevencia otráv hubami	320
16 Terminologický slovník.....	321
Literatúra	358
Autorský kolektív.....	372